

MAISTO PARDAVIMAS PASIBAIGUS TERMINUI „GERIAUSIAS IKI“

Gabrielė Makarevičiūtė
Gintvilė Bagdonavičiūtė

Kontekstas

- Tyrimas, atliktas Europos Komisijos užsakymu 2018 m., parodė, kad iki 10% maisto atliekų per metus ES susidaro dėl galiojimo datų žymėjimo.
- Lietuvoje, LSMC tyrimo duomenimis, per 2020 metus susidarė 393 828 tonų maisto atliekų.
- Vis dėlto, EK tyrime remiamasi apklausomis, kurių rezultatais vartotojai negeba atskirti „geriausias iki“ ir „tinka vartoti iki“.
- Nėra duomenų, kiek maisto atliekų prekyboje susidaro būtent dėlto, kad terminas „geriausias iki“ pasibaigęs.
- ES teigiamai vertina ir skatina šalių narių priemones, įgalinančias aukoti/parduoti maistą po „geriausias iki“.

Pagrindiniai klausimai

- Kuriose šalyse tai jau taikoma?
- Kokia dalis prekybos tinklų tose šalyse parduoda maistą pasibaigus „geriausias iki“?
- Kiek maisto, kurio „geriausias iki“ pasibaigęs, parduodama per metus?
- Kokie tokio leidimo privalumai?
- Kokios pagrindinės problemos?

KURIOSE ŠALYSE TAI JAU TAIKOMA?

Pagrindinis informacijos šaltinis:

2020 m. ES leidinys

„Food redistribution in the EU–Mapping and analysis of existing regulatory and policy measures impacting food redistribution from EU Member States“

Šalis	Aukoti po „geriausias iki“	Parduoti po „geriausias iki“
Airija	X	X
Austrija	X	
Belgija	X	
Bulgarija	X	
Čekija	X	
Danija	X	X
Estija	X	
Graikija	X	
Ispanija	X	
Italija	X	X
Jungtinė Karalystė	X	X
Kroatija	X	
Lietuva	X	
Liuksemburgas	X	X
Norvegija	X	X
Nyderlandai	X	X
Portugalija	X	
Slovakija	X	
Slovėnija	X	X
Suomija	X	X
Švedija	X	X
Vengrija	X	
Vokietija	X	

KIEK TAI
TAIKOMA
PRAKTIŠKAI?

Duomenų trūkumas

- Kokia dalis prekybos tinklų tose šalyse parduoda maistą pasibaigus „geriausias iki“?

2017 m. naująją maisto atliekų prevencijos strategiją patvirtinęs ir pardavimą pradėjęs prekybos tinklas „Co-op“ vėliau tai daryti nustojo.

Daugiausiai toks maistas pardavinėjamas atskirose nukainoto maisto parduotuvėse:

<https://www.fiksuruoka.fi/> - Suomijoje

Daugiau pavyzdžių Jungtinėje Karalystėje:

<https://cheapfood.co.uk/>

<https://store.approvedfood.co.uk/>

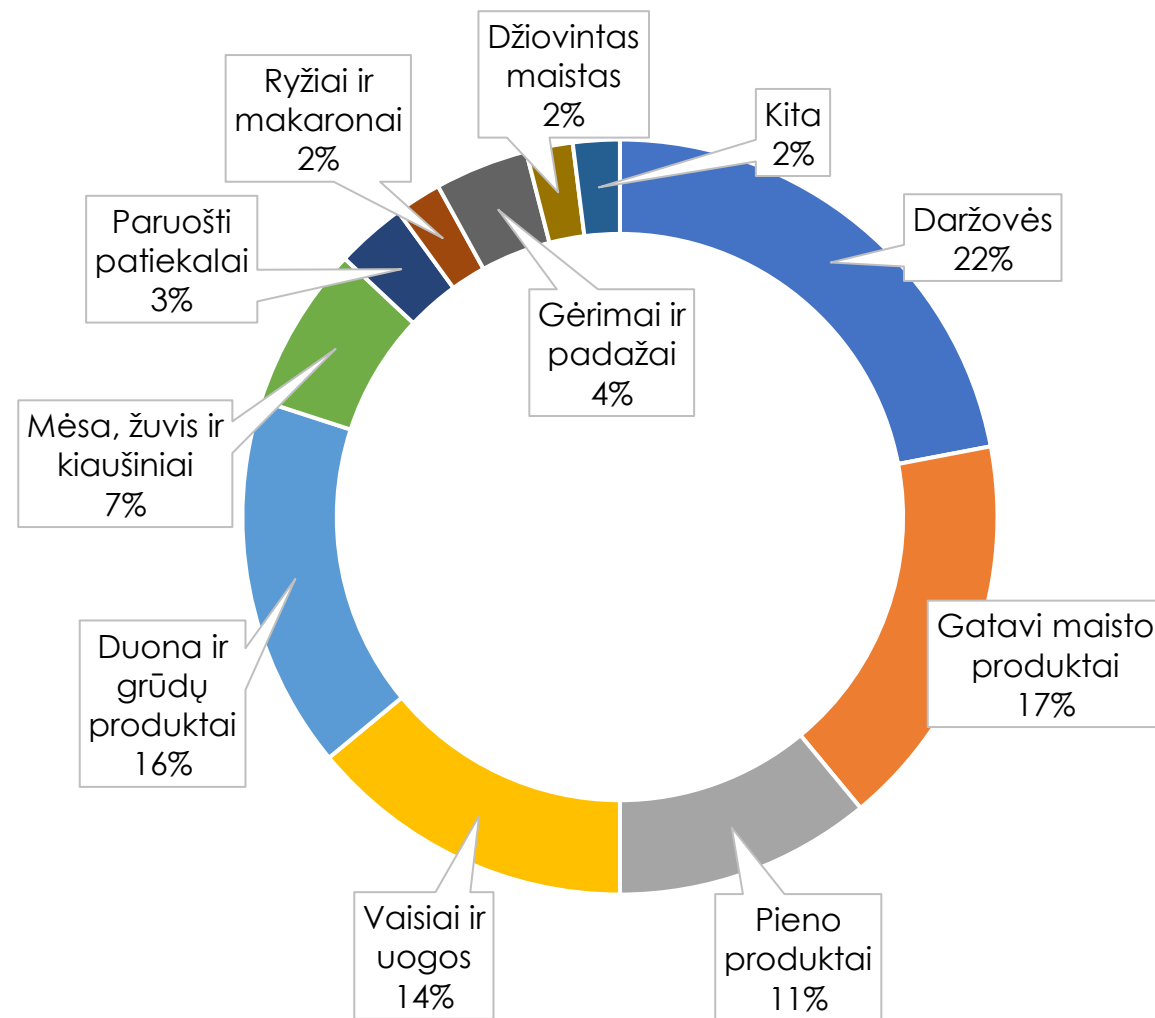
<https://www.motatos.co.uk/>

Galimas poveikis

Galime pastebėti, jog **didžiąją maisto atliekų dalį sudaro maisto produktai, kurie net nėra žymimi galiojimo data** (vaisiai, daržovės, švieži duonos gaminiai), vien 36 proc. maisto atliekų sudaro vaisiai ir daržovės.

Kita vertus, matuojant poveikį aplinkai, reiktų išskirti, kad mėsa ir jos produktai, kurie dažniausiai žymimi terminu „tinka vartoti iki“, tapę atliekomis padaro didžiausią žalą aplinkai, nes jiems pagaminti reikia daugiausiai resursų.

Atliekomis tampančių produktų prekyboje pasiskirstymas, remiantis tyrimais Suomijoje ir Jungtinėje Karalystėje

Schema parengta pagal Verghese et al. (2014). The greenhouse gas profile of a "Hungry Planet"; quantifying the impacts of the weekly food purchases including associated packaging and food waste of three families.

Privalumai

Leidžia vartotojams įsigyti saugių vartoti produktų pigiau

Gali turėti teigiamą poveikį keičiant socialines normas „nebegaliojančių“ produktų atžvilgiu

Ugdo vartotojus apie skirtumą tarp „geriausias iki“ ir „tinka vartoti iki“

Leidžia prekybininkams uždirbti

Skatina žiniasklaidą, visuomenę kalbėti apie maisto atliekų problemą

Žingsnis pirmyn ieškant kompromiso ir bendradarbiavimo su prekybos sektoriumi sprendžiant maisto atliekų problemą

Problemos

Atskirai peržymėti ir sudėti produktus reikalauja papildomų žmogiškųjų išteklių, taip pat būtina atskira vieta

Neaišku, kiek bus taikoma praktiškai, nes prekybininkams gali „neapsimokėti“ skirti resursus nukainotai prekei

Neaišku, kiek tai patrauklu vartotojams (apklausos rodo, kad tebevyrauja neigiamos nuostatos nukainotų besibaigiančio galiojimo prekių atžvilgiu)

Neaišku, kiek tai išties padės spręsti maisto atliekų problemą (taip pat prekybos tinklai daugiausiai aukoja „geriausias iki“ pažymėtų prekių)

Svarbu užtikrinti komunikaciją su vartotojais, kad skirtingos prekės turi skirtingą pardavimo laiką po „geriausias iki“, kad prekė lentynoje (tiek parduotuvėje, tiek namuose) nebūtų laikoma per ilgai

Galimas neigiamas efektas – maisto atliekos „permetamos“ ant vartotojo, kuris nusipirkęs prekę su pasibaigusiu „geriausias iki“ nespėja jos suvartoti laiku

AČIŪ UŽ DĒMESĪ